

OCENE IN POROČILA

RECENSIONI E RELAZIONI

REVIEWES AND REPORTS

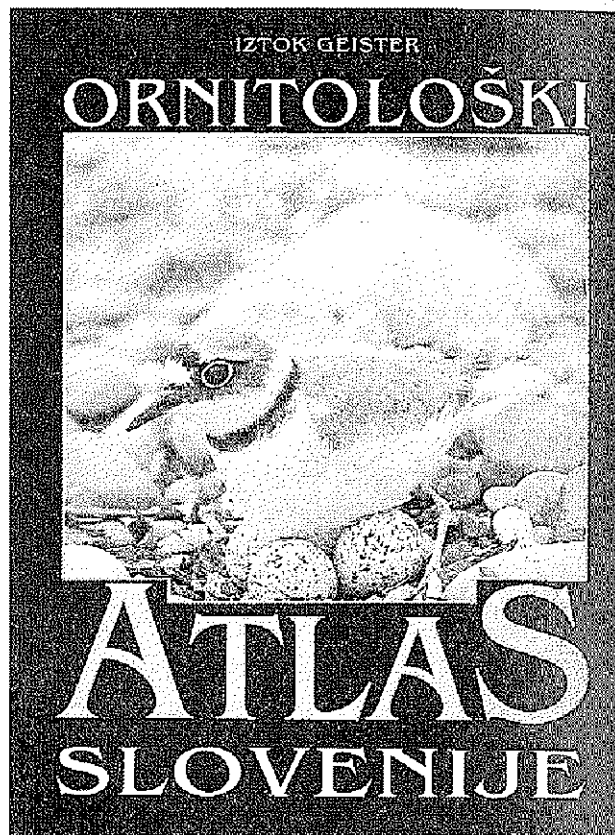
Geister Iztok: Ornitološki atlas Slovenije
Državna založba Slovenije, Ljubljana 1995, 287 strani

V sredini leta 1995 smo ornitologi dočakali že nekaj let pričakovani dogodek - izid Ornitološkega atlasa gnezdilcev Slovenije. Knjigo, ki je plod več kakor deset let terenskega dela 80 ornitologov, knjigo, ki med platnicami skriva več kakor 50.000 še neobjavljenih podatkov o 219 vrstah ptic, ki v Sloveniji tudi gnezdijo.

Knjiga je smiselno razdeljena na štiri večja poglavja. V prvem nam avtor razčleni zemljepisne, podnebne in vegetacijske posebnosti Slovenije in predstavi deset najpogostejših življenjskih prostorov ptic. Besedilo dopolnjujejo pregledni barvni zemljevidi, ki označujejo položaj teh posebnosti v Sloveniji, barvne fotografije že omenjenih ptičjih prebivališč in nekaj v knjigi največkrat omenjenih lokalitet. V drugem poglavju nam avtor predstavi metodologijo in kronologijo kartiranja za ornitološki atlas gnezdilcev od prvih poizkusov leta 1977 do zaključka leta 1993. Iz rezultatov, podanih v atlasu, nam zgoščeno prikaže tudi nekaj splošnih zanimivosti, ki bi jih sicer bralec sam zbiral iz knjige več dni (najmanj in najbolj razširjene gnezditke, vprašljive gnezditke, zasedenost kvadratov...). Tretje poglavje predstavlja kratek seznam obravnavanih vrst. Četito, zadnje in obenem najboljsežnejše poglavje so rezultati atlasa: vsaka od 219 obravnavanih vrst je predstavljena na svoji strani s slovenskim in latinskim imenom, kodo po EURING-u, črno-belo risbo (delo angleškega avtorja M. Hulma), zemljevidom razširjenosti v Sloveniji, kratkim komentarjem razširjenosti in osnovnimi značilnostmi njenega gnezdišča. Poleg tega v besedilu ob vsaki vrsti zasledimo tudi primerjave rezultatov razširjenosti s podatki, ki so jih objavili ornitologi - amaterji v začetku tega in v prejšnjem stoletju. V štirih grafičnih tabelah izvemo tudi o tipu poseljenosti vrste v optimalnem habitatu (osamljena, krajevna, enakomerna, zgoščena poseljenost), kako pogosta je vrsta pri nas, kakšna je kvaliteta zbranih podatkov in primerjalno s sosednjimi državami (Italija, Avstrija, Madžarska in Hrvaška), kakšna je ocena velikosti populacije posameznih vrst, trend populacije (število upada / je stabilno / narašča) in trend razširjenosti (razširjenost se oža / ne spreminja / veča).

Prvi dve poglavji sta tudi prevedeni v angleščino, v neskrajšani obliki.

Knjiga, kot je atlas razširjenosti živali ali rastlin, ni delo, ki bi ga prebral doma, za mizo, stran za stranjo. Namenjena je bolj reševanju problemov, na katere na-

letiš pri delu, na izletu, ob pogledu skozi okno ipd. Od besedil, ki spremljajo posamezne vrste, zato nisem niti približno prebral vseh, čeprav so, kakor smo pri avtorju navajeni, jezikovno bogata, prijetno berljiva in polna informacij. Naj mi bo zato v nadaljevanju besedila dovoljeno podati le nekaj splošnih vtisov, ki sem jih dobil po prebiranju predvsem uvodnih poglavij.

Kljub temu da knjiga obravnava le gnezditveno razširjenost ptic, nosi zelo splošen naslov "Ornitološki atlas Slovenije". Fotografija malega dezevnika na gnezdu sicer časovno omeji dogodke, obravnavane v delu, žal pa se ob citiranju in v različnih katalogih slika ob naslovu ne uporablja.

Nikjer v knjigi avtor ne omenja meril, po katerih je razdelil vrste glede na različne tipe poseljenosti v optimalnih habitatih, ki je mimogrede tudi napačno interpretirana. Vse ptice (kakor tudi drugi organizmi) imajo namreč v optimalnih habitatih enako poseljenost - enakomerno, bolj ali manj naključno. Razlike v poseljenosti (osamljena, krajevna, zgoščena) nastanejo zaradi neenakomerne razporeditve optimalnih habitatov v prostoru. Tip poseljenosti v knjigi predstavlja torej razporeditev optimalnih habitatov v Sloveniji.

Pri številčnosti posameznih vrst in populacijskih

trendih nikakor nisem mogel izvedeti, kako so te ocene dobljene, ali so izkušnja enega ali večih avtorjev, na kakšno obdobje se nanašajo populacijski in razširjenostni trendi in od kod izvirajo ocene za sosednje države. Glede na to, da so to številke, na katere se bodo v bodoče sklicevali vsi ornitologi, bi lahko bili opremljeni z nekaj več spremljajočimi podatki. Podobno je tudi z opisi o gnezditvenih navadah in gnezdiščih posameznih vrst - ali je avtor opisoval le svoja spoznanja, ali se za stavki skrivajo tudi drugi, neimenovani avtorji. V povezavi s tem naj izrazim čudenje, da v seznamu splošne literature ni niti ene "sodobne ornitološke biblije" avtorjev, kot so Cramp, Glutz idr.

Pogrešam tudi avtorjevo oceno o dejanski razširjenosti posameznih ptic (zasledil sem jo le pri nekaterih vrstah). Na podlagi podrobnih zemljepisnih, podnebnih in vegetacijskih danosti Slovenije, ki so predstavljene v prvem delu knjige, in poznavanja zahtev gnezditcev, bi lahko ovrednotil "luknje" v razširjenosti posameznih vrst - ali je možno, da vrsta tam tudi gnezdi, pa je bila le spregledana ali ne. Tako je ta, pomembni del odgovora, ki naj bi ga prinesel atlas razširjenosti, prepuščen interpretaciji uporabnikov knjige.

Barvni zemljevidi razširjenosti so kvalitetni in zelo pregledni. Ker je Slovenija v njih predstavljena reliefno, hitro dobimo pravi vtis o razširjenosti posamezne vrste - ali je razširjena bolj v hribovitem ali nižinskem delu države. Ker popisovalna mreža (kvadrati) na njih ni označena, je določanje posameznih podatkov težavno.

Uporabnost knjige zelo povečujejo primerjave z zgodovinskimi viri. Avtor je namreč zbral kopico starih podatkov, ki so večini ljudi težko dostopni, čisto tudi težko razumljivi (napisani v tujih jezikih), in jih komentiral v luči rezultatov atasa. V knjigo so vključeni tudi vsi pomembnejši zapisi iz novejših časov, objavljenih predvsem v reviji *Acrocephalus*, tako da ima atlas poleg predstavitev razširjenosti ptic v Sloveniji pomen tudi kot zbirno delo za gnezditvene podatke. Pohvale vredna je tudi oblika knjige, ki je narejena z zvrhano žlico okusa in primerno dopolnjuje avtorjev bogati jezik.

Če ob koncu strnem misli, bi knjigi, kljub temu da je bila metoda zbiranja podatkov za gnezditveni atlas ptic dokaj eksaktna, dodelil prej poljudni kakor strogo strokovni značaj. Ne morem pa se znebiti občutka, da je bil to tudi avtorjev namen (odlomek iz spremne besede: "Čeprav temelji ornitološki atlas na podatkih, me ti niso nikdar bogve kako zanimali"). Naključni kupec knjige bo to njegovo odločitev pozdravil, večina sodelavcev projekta in ljudi, ki se s pticami ukvarjajo bolj poglobljeno, pa bi si gotovo želela še kaj več. No, kljub nekaterim spodrslijajem, pa prinaša atlas v Slovenski prostor toliko novega, da si bo zagotovo našel mesto na knjižni polici vsakega ornitologa in tudi na policah velike večine ostalih ljubiteljev narave.

Davorin Tome

DVE PUBLIKACIJI ORGANIZACIJE MEDMARAVIS

**Studio delle popolazioni e conservazione dell'avifauna
marina del Mediterraneo (Atti del 1 Simposio sugli
uccelli marini del Mediterraneo, Alghero, 1986)**

Zbral in uredil: Antonio Torre, maj 1992 Založba:
Edizioni del Sole

Zbirka: Colana Mediterranea, 493 strani na reciklažnem papirju

Knjiga o populacijskih raziskavah in zaščiti morskih ptic Sredozemlja, ki je izšla kot posebna publikacija organizacije MEDMARAVIS (Mediterranean Marine Bird Association) ter s finančno pomočjo ustanove "Comitato Regionale Faunistico dell'assessorato della Difesa dell'Ambiente della Regione Autonoma della Sardegna"; prinaša dela številnih priznanih strokovnjakov, ki so bila podana na prvem simpoziju o morskih pticah Sredozemlja v Algheru leta 1986. Že na prvi pogled lično oblikovana publikacija pa z listanjem dobesedno razoroži še tako dobrega poznavalca morskih ptic, saj so prispevki v njej več kot samo znanstvena dela. Tematska razdelitev ter zveneca imena sodelujočih znanstvenikov, kot so M. Fasola, A. M. Paterson, J. Walmsley, P. Yesou, P. Isenmann, J. Sultana in drugi, z neverjetno natančnostjo in občutkom za razumevanje takega prostora, kot je Sredozemlje s svojimi morskimi prebivalci, razlagajo nacionalna štetja posameznih skupin morskih ptic, podatkovne baze in metodiko štetja, spremljanje invazivnih vrst, populacijsko naselitev in klatenje, podajajo ocene vplivov na okolje ter problematiko naravovarstva in gospodarjenja z okoljem. Kot zadnje poglavje so v knjigi predstavljeni posterji s simpozija. Skupno 35 znanstvenih razprav. V knjigi je tudi 24 barvnih fotografij, na katerih so prikazane najpomembnejše morske vrste ptic ter zanje pomembna gnezdišča. Na koncu je predstavljena tudi Algherska deklaracija 1986, ki govori o morski avifauni Sredozemlja. Knjiga je bila natisnjena v italijanskem in angleškem jeziku in jo je mogoče za 50 DEM naročiti na obeh sekretariatih organizacije MEDMARAVIS (96, Via S. Satta 07041 Alghero, Sardegna - Italia ali BP 2-83470 Saint Maximin, France).

La gestione degli ambienti costieri e insulari del Mediterraneo

Zbrala in uredila: Xaver Monbailliu in Antonio Torre, maj 1994 Založba: Edizioni del Sole

Zbirka: Colana Mediterranea, 429 strani na reciklažnem papirju

Sredozemska morska in obalna favna in flora sta na robu preživetja. Sredozemsko morje, otoški in obalni ekosistemi so neposredno ogroženi zaradi različnih oblik razvoja in onesnaževanja: lebdeče koče in njihova